

RYSZARD WOŁĄGIEWICZ, *Lubowidz. Ein birtuelles Gräberfeld der Wielbark-Kultur aus der Zeit vom Ende des 1. Jhs. v. Chr. bis zum Anfang des 3. Jhs. n. Chr.*, Monumenta Archaeologica Barbarica 1, Cracovia, 1995, 124 p., 64 pl.

Așa cum rezultă din prefața semnată de prof. Zenon Woźniak, noua colecție **Monumenta Archaeologica Barbarica** își propune să ofere cadrul de publicare pentru principalele monumente ale epocii recente a fierului și epocii romane din spațiul polonez. Mai concret, în această colecție urmează să apară cu prioritate, într-o formă compactă și unitară, monografiile unor necropole săpate integral. Prin „formă compactă” editorii au înțeles limitarea textului la catalog și la analiza esențială a tipologiei și cronologiei, făcând în schimb loc unei ilustrări integrale a materialului. Colecția este inaugurată în chip exemplar prin necropola de tip Wielbark de la Lubowidz (fost Luggewiese), din Pomerania poloneză, săpată de arheologii germani în anii 1938–1939 și pregătită pentru publicare de regretatul specialist din Szczecin R. Wołągiewicz. Necropola cuprinde 308 morminte, dintre care 54 de incineratie, 241 de înhumatie și 13

de rit neprecizabil. Catalogul mormintelor (p. 13–36) este urmat de analiza obiceiurilor funerare (p. 37–39), a compoziției (p. 38–39) și tipologiei inventarului (p. 39–42). Discuția asupra datării (p. 43–44) se limitează la cronologia relativă în cadrul culturii Wielbark. Necropola începe cu trei morminte din faza A₃, crește în faza B₁ (13 morminte) și atinge un maxim în faza B₂ (69 morminte), pentru a sfârși în faza B₂/C₁ (13 morminte). În date absolute aceasta înseamnă perioada cuprinsă între sfârșitul sec. I a. Chr. și începutul sec. III p. Chr. Lucrarea cuprinde în anexă studiul lui J. Strobini despre ornamentica podoaabelor metalice din necropola de la Lubowidz (p. 51–54 și pl. 52–60). Inventarul este ilustrat grupat pe morminte, în desen, iar majoritatea pieselor provenind din mormintele distruse cu ocazia exploatării nisipului sunt date în fotografie. Pe opt planșe sunt cartate tipurile relevante cronologic (fibule, piese de centură, brățări, cuțite) și fazele succesive de ocupare a necropolei.

M.B.

JAN JASKANIS, *Cecele. Ein Gräberfeld der Wielbark-Kultur in Ostpolen*, Monumenta Archaeologica Barbarica 2, Cracovia, 1996, 226 p., 107 pl.

Necropola de la Cecele (woj. Białystok), în bazinul Bugului apusean, a fost cercetată în anii 1966–1970. Cu mult înainte de prezenta publicație monografică, ea a adus o contribuție hotărâtoare la definirea culturii Wielbark și în special a fazei a II-a, târzii, a acestei culturi, cunoscută azi sub numele de *faza Cecele*. Totodată ea a pus în evidență modificările culturale produse la trecerea de la faza timpurie la faza târzie a epocii romane în Mazovia estică și Podlasia. Aceste modificări sunt desigur legate de mișcări de populație venind din Pomerania și de la gura Vistulei și au o certă

relevanță pentru discuția asupra migrației goților spre regiunile nord-pontice. Necropola cuprinde 579 morminte plane, dintre care 518 de incineratie (6 în urnă, restul în groapă) și doar 61 (10,53%) de înhumatie. În cuprinsul necropolei au fost cercetați, de asemenea, opt tumuli. Catalogul acestor morminte constituie partea cea mai consistentă a lucrării (p. 11–83). Urmează partea de analiză (p. 85–112), unde se tratează topografia și stratigrafia cimitirului, amenajarea mormintelor plane (în 54 de cazuri cu pietre) și a tumulilor, dispunerea oaselor (respectiv scheletelor), compoziția, tipologia

SCIVA, tomul 47, nr. 3, București, iulie–septembrie 1996, p. 339–340

și datarea inventarului, în sfârșit, cronologia cimitirului. Ilustrația, de cea mai bună calitate, se compune din 89 planșe de desene (planuri, profile și inventare funerare) și 18 planșe foto (vederi de săpătură, ceramică, inventar mărunț). În text mai întâlnim opt histogram e, nouă planuri ale necropolei cu cartarea diferitelor tipuri, precum și șapte tabele. Este interesant de reținut că în 59 de cazuri este vorba de morminte duble și că în 19 cazuri s-au produs suprapuneri de morminte. Un număr de 164 de morminte erau fără inventar. Cel mai frecvent în morminte apare ceramică (233 cazuri), iar ca inventar mărunț se întâlnesc: piepteni (129 cazuri), fibule (103), mărele (85) și cataram e (43). Pe baza acestui inventar s-a putut stabili că necropola începe în faza C_{1a} și durează până în faza C_{3-D} (sfârșitul sec. II – sec. IV p.Chr.).

Descoperirea, pe același loc, a trei morminte atribuite culturii Zarubiņi și databile în sec. I a.Chr. nu are legătură cu necropola de tip Wielbark. Necropola de la Cecele prezintă un mare interes nu numai pentru arheologia poloneză, ci și pentru cercetătorii care studiază geneza culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și apariția goților în spațiul mai larg al Europei de est și sud-est. Pentru această publicație atât autorul, cât și colegiul editorial al colecției Monumenta Archaeologica Barbarica, condus de profesorul Zenon Woźniak, merită cea mai bună apreciere. Cu adânc regret trebuie însă să consemnăm dispariția prematură a lui Kazimierz Godłowski, unul dintre inițiatorii acestei colecții și, fără îndoială, cel mai mare specialist polonez al domeniului dat.

M.B.

HANS MESCHENDÖRFER, OTTO MITTELSTRASS, *Siebenbürgen auf alten Karten: Lazarus/Tannstetter 1528 – Johannes Honterus 1532 – Wolfgang Lazius 1552/56*, Historisch-Landeskundlicher Atlas von Siebenbürgen, Heidelberg, 1996, 149 p., 23 fig. în text, 5 hărți (3 detașabile)

Volumul prezentat constituie a patra lucrare apărută recent în seria Historisch-Landeskundlicher Atlas von Siebenbürgen, după Otto Mittelstrass, *Ortsnamenbuch*, Heidelberg, 1992; Otto Mittelstrass, *Topographie der Ortschaften*, Heidelberg, 1993; Christian Hermann, Otto Mittelstrass, Klaus Niedermaier, *Übersichtskarten zum Ortsnamenbuch*, Heidelberg, 1993.

Autorii, specialiști cunoscuți ai domeniului, vin să completeze, prin publicarea celor mai vechi hărți medievale cunoscute despre Transilvania, un gol de mult resimțit nu doar în sfera geografiei istorice. Volumul care însoțește cele trei hărți principale este structurat într-o manieră accesibilă astfel: 1. Privire asupra istoriei hărților (transilvănene), p. 1–6; 2. Harta Ungariei de Lazarus-Tannstetter, 1528; p. 7–16; 3. Harta Transilvaniei de Johannes

Honterus 1532 p. 17–50; 4. Harta Ungariei de Wolfgang Lazius 1552–1556, p. 51–64; 5. Analize de cartometrie și statistică din harta lui Honterus, p. 65–88; 6. Indicații și lămuriri privind răsfoirea hărților 1–4, p. 89–96. Lucrarea mai cuprinde: Listă de nume din harta Transilvaniei a lui Lazarus-Tannstetter 1528 și a hărții lui Wolfgang Lazius 1552–1556, p. 97–140. precum și Arborele genealogic al hărților Ungariei și Transilvaniei în sec. XVI, p. 141–149.

Publicația reprezintă, sub această formă, un prețios instrument de lucru la îndemâna tuturor, nu numai a unui cerc restrâns de profesioniști care au acces direct la arhive. Așa cum suntem obișnuiți de multă vreme, condițiile grafice ale lucrărilor editate de Arbeitskreis für Siebenbürgische Landeskunde sunt și de aceasată dată excepționale.

Adrian Ioniță